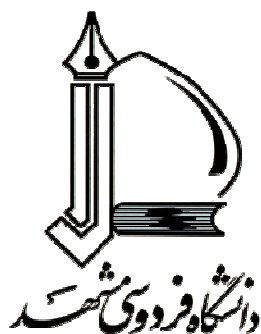

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

عنوان

بررسی جرایم پزشکی و مجازات آن در فقه و حقوق ایران

استاد راهنما

دکتر محمد حسن حائری

استاد مشاور

دکتر عبدالرضا جوان جعفری

تحقیق

عصمت عسکری

بهمن ۱۳۸۸

تعهد نامه

اینجانب عصمت عسکری دانشجوی دوره دکتری/کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی حقوق دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی مشهد نویسنده رساله/پایان نامه بررسی جرایم پزشکی و مجازات آن در فقه و حقوق ایران تحت راهنمایی جناب آقای دکتر حائری متعهد می‌شوم:

- تحقیقات در این رساله/پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در رساله/پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه فردوسی مشهد » و یا « Ferdowsi University of Mashhad » به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی رساله/پایان نامه تأثیرگذار بوده‌اند در مقالات مستخرج از رساله/پایان نامه رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله/پایان نامه، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این رساله/پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است، اصل رازداری، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است.

تاریخ امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه‌ای، نرم افزارها و تجهیزات ساخته شده) متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در رساله/پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی‌باشد.

لعلکم به

پدر و مادرم که پرورنده نهال وجودم هستند

لعلکم به

مادر عشق و لطافت زندگی ام، همسر م

ولعلکم به

همه کسانی که دوستان دارم

بسمه تعالی .

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی دانشجویان .
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان رساله/پایان نامه: بررسی جرایم پزشکی و مجازات آن در فقه و حقوق ایران

نام نویسنده: عصمت عسکری

نام استاد(ان) راهنما: دکتر محمد حسن حائری

نام استاد(ان) مشاور: دکتر عبدالرضا جوان جعفری

رشته تحصیلی: الهیات	گروه: فقه و مبانی حقوق	دانشکده : الهیات
تاریخ دفاع: ۱۳۸۸ / ۱۱ / ۰۸		تاریخ تصویب: ۱۳۸۷ / ۸ / ۰۱
تعداد صفحات: hml	دکتری ☐	کارشناسی ارشد ☐

چکیده رساله/پایان نامه :

مبحث جرایم پزشکی و مجازاتهای آن در ساحت فقه و حقوق از مباحث بسیار مهمی است که ندیدم به صورت منسجم و منظم در حد یک پایان نامه و یا رساله مورد بررسی و کاوش قرار گرفته باشد. در این پایان نامه، این موضوع، در حد توان و مجال مورد کندوکاو قرار گرفته است. نویسنده با طرح مهمترین مصادیق جرایم پزشکی چون قتل و جرح، سقط جنین، رشوه، رفتارهای خلاف اخلاق و شئون پزشکی از نگاه فقه و حقوق، مجازات آنها را نیز از منظر فقه و حقوق بررسی کرده است و در نهایت به این نتیجه نائل آمده است که جرایم پیشگفته و نظائر آن گذشته از آنکه از جرایم عمومی هستند و صدور آنها از هر کسی از جمله پزشک می تواند موجب استحقاق مجازاتهای مربوطه گردد، در صورت صدور آنها از یک پزشک ممکن است صورت دیگری نیز به خود بگیرد و مشمول مجازاتهای اضافه ای نیز بشود، ضمن اینکه برخی از جرایم ممکن است ارتباط بیشتری به حوزه پزشکی داشته باشد.

مهمترین مبانی معافیت اعمال پزشکان نیز، چون اکراه، اضطرار، شبهه، احسان، حکم قانون و رضایت بیمار یا اولیاء قانونی او از مواردی است که به مناسبت مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته است.

امضای استاد راهنما:	کلید واژه:
	۱. جرم
	۲. مجازات
	۳. جرایم پزشکی
	۴. قتل
	۵. سقط جنین
	۶. افشاء سر
	۷. اعمال خلاف شئون پزشکی
	۸. صدور گواهی خلاف واقع
تاریخ:	

تقدیر و شکر

حمد و سپاس خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش فرید نعمت، هر نفسی که فرومی رود مدحیات است و چون برمی آید مفرح ذات.

اینک که پیمان نامه دوره کارشناسی ارشد خود را تقدیم می دارم بر خود لازم می دانم مراتب سپاس خود را به تمامی عزیزانی که در این راه یاری کر من بودند ابراز کنم

از استاد فرزانه جناب آقای دکتر محمد حسن حائری که بارها بهمانی های ارزنده خود کمال حوصله و دقت را در این باب به خرج دادند از صمیم قلب

سپاسگزارم یقیناً نقاط قوت و اعتبار این رساله مرهون توجهات ایشان و کاستی ها متوجه این جانب می باشد.

از جناب آقای دکتر جوان جعفری به خاطر مشاوره های سودمندشان از آغاز تا انجام این رساله کمال شکر و امتنان را دارم.

همچنین از دوستان و بهر ائمان عزیزم که وجودشان امید بخش ادامه این مسیر برای من بوده است نیز سپاسگزارم.

در پایان برای تمامی عزیزان از خداوند هستی بخش آرزوی سلامتی، بهروزی و طول عمر با عزت را دارم.

--

--

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
3	تبيين مسئله
4	ضرورت تحقيق و هدف
4	سؤال های اساسی تحقيق
5	فرضیه های تحقيق
5	پیشینه تحقيق
	فصل اول: کلیات
۸	۱.واژه ها
۸	الف: مفهوم جرم پزشکی
۹	ب: جرم پزشکی
۱۰	ج: مفهوم مجازات
۱۱	۲.جایگاه طب و طبابت در متون اسلامی و سیره معصومین (ع)
۱۳	۳.تاریخچه جرایم پزشکی
۱۶	۴.اقسام مجازات در فقه و حقوق ایران
۱۷	الف: حد

۱۸	ب: قصاص
۱۹	ج: دیه
۲۰	د: تعزیر
۲۳	ه: مجازات های بازدارنده
فصل دوم: مهمترین مصادیق جرایم پزشکی و مجازات آن	
۲۶	مقدمه
۲۶	مبحث اول: قتل و صدمات بدنی
۲۶	گفتار اول: الف: قتل عمد
۲۶	تعریف قتل عمد
۲۹	ب: جرح و نقص عمدی عضو
۳۱	گفتار دوم: قتل و جرح شبه عمد
۳۵	گفتار سوم: قتل و جرح در حکم شبه عمد
۳۸	گفتار چهارم: بررسی قتل در فقه
۳۹	الف: دیدگاه فقها
۴۰	ب: ادله اقوال
۴۶	ج: ابراء طیب
۴۹	گفتار پنجم: مجازات قتل و جرح توسط پزشک
۵۰	مبحث دوم: سقط جنین

۵۰	تبیین مسئله
۵۱	تعریف سقط جنین
۵۱	گفتار اول: بررسی حقوقی
۵۳	گفتار دوم: بررسی فقهی
۵۹	گفتار سوم: موارد تجویز سقط جنین در فقه و حقوق
۶۳	گفتار چهارم: مجازات سقط جنین
۶۶	مبحث سوم: انتقال غیر مجاز جنین
۶۶	تبیین مسئله
۶۷	تعریف انتقال جنین
۶۷	گفتار اول: قواعد عمومی انتقال جنین از نظر فقهی و حقوقی
۶۸	گفتار دوم: بررسی فقهی و حقوقی (شرایط انتقال جنین)
۷۲	گفتار سوم: شرایط شکلی
۷۲	یک: شرایط درخواست کنندگان
۷۳	دو: شرایط صاحبان جنین
۷۵	گفتار چهارم: مجازات انتقال غیر مجاز جنین
۷۶	مبحث چهارم: قتل ترحم آمیز (اتانازی)
۷۶	تبیین مسئله
۷۶	تعریف اتانازی

۷۷	گفتار اول: بررسی حقوقی
۷۹	گفتار دوم: بررسی فقهی
۸۳	گفتار سوم: مجازات اتانازی یا قتل از روی ترحم
۸۳	مبحث پنجم: افشاء سر
۸۳	تبیین مسئله
۸۴	تعریف سر
۸۴	گفتار اول: بررسی حقوقی
۸۸	گفتار دوم: بررسی فقهی
۹۲	گفتار سوم: مجازات افشاء سر
۹۳	مبحث ششم: صدور گواهی خلاف واقع
۹۳	تبیین مسئله
۹۳	گفتار اول: بررسی حقوقی
۹۶	گفتار دوم: بررسی فقهی
۹۶	گفتار سوم: مجازات صدور گواهی خلاف واقع
۹۸	مبحث هفتم: اعمال خلاف شئون پزشکی
۹۸	تبیین مسئله
۹۹	گفتار اول: بررسی حقوقی
۱۰۰	گفتار دوم: بررسی فقهی

۱۰۲	گفتار سوم: مجازات اعمال خلاف شئون پزشکی
۱۰۳	مبحث هشتم: رشوه
۱۰۳	تبیین مسئله
۱۰۳	تعریف رشوه
۱۰۴	گفتار اول: بررسی حقوقی
۱۰۷	گفتار دوم: بررسی فقهی
۱۱۱	گفتار سوم: فلسفه حرمت رشوه
۱۱۳	گفتار چهارم: مجازات رشوه یا زیرمیزی
۱۱۶	مبحث نهم: وارد شدن پزشک در عرصه های غیر تخصصی خودش
۱۱۶	تبیین مسئله
۱۱۶	گفتار اول: بررسی حقوقی
۱۱۸	گفتار دوم: بررسی فقهی
۱۱۹	گفتار سوم: مجازات وارد شدن پزشک در عرصه های غیر تخصصی خودش
۱۲۰	مبحث دهم: خودداری از کمک به مصدومین
۱۲۰	تبیین مسئله
۱۲۰	گفتار اول: بررسی حقوقی
۱۲۳	گفتار دوم: بررسی فقهی
۱۲۷	گفتار سوم: مجازات خودداری از کمک به مصدومین

فصل سوم: مرجع رسیدگی به تخلفات پزشکی

۱۳۰	مقدمه
۱۳۰	مبحث اول: مرجع رسیدگی به جرایم پزشکی در حقوق
۱۳۰	گفتار اول: دادرسی انتظامی سازمان نظام پزشکی
۱۳۱	الف: تشکیلات
۱۳۲	ب: وظایف و نحوه رسیدگی
۱۳۸	گفتار دوم: هیأت بدوی انتظامی
۱۳۸	الف: تشکیلات
۱۴۰	ب: نحوه رسیدگی
۱۴۱	گفتار سوم: هیأت تجدیدنظر انتظامی استان
۱۴۱	الف: تشکیلات
۱۴۲	ب: نحوه رسیدگی
۱۴۳	گفتار چهارم: هیأت عالی انتظامی
۱۴۳	الف: تشکیلات
۱۴۴	ب: حدود صلاحیت
۱۴۵	ج: نحوه رسیدگی
۱۴۷	مبحث دوم: مرجع رسیدگی به تخلفات پزشکی در فقه

فصل چهارم: مبانی معافیت اعمال پزشکان در فقه و حقوق جزا

۱۴۹	مقدمه
۱۴۹	الف: قاعده درأ (شبهه)
۱۵۱	ب: احسان
۱۵۳	ج: اضطرار (ضرورت)
156	د: رضایت بیمار یا اولیای قانونی او
158	و: حکم قانون
160	ه: اکراه
162	نتیجه
166	فهرست آیات
170	فهرست روایات
۱۷۵	منابع و ماخذ

فهرست آیات

صفحه	آیه
	مائده / ۲۲
۱۱	وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا.
	بقره / ۱۹۵
۱۲	وَلَا تُقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ.
	بقره / ۱۸۷
۱۷	تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا.
	انعام / ۷۶
۵۱	فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ
	مومنون / ۱۴-۱۲
۵۱	وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.

	اسراء / ۳۱	
۵۴		وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نُرْزِقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْءًا كَبِيرًا.
	انعام / ۱۵۱	
۵۴		وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نُرْزِقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ.
	انعام / ۱۵۱	
۵۴ و ۸۰		وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
	مائده / ۳	
۶۲		فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَحْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِيْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.
	مومنون / ۵	
۶۸		وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَافِظُونَ
	نساء / ۱۴۱	
۷۳		لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا.
	اسراء / ۳۳	
۷۹		فَقَدْ جَعَلْنَا لُولِيِّهِ سُلْطَانًا

آل عمران / ۱۴۵

۸۰ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّجَلَّدًا.

مؤمنون / ۸

۸۸ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

انفال / ۲۷

۸۸ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا
اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

نور / ۱۹

۸۹ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ
فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.

نساء / ۲۹

۱۰۸ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا
أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ

	بقره / ۱۸۸	
۱۰۹		وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِنَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ.
	مائده / ۱	
۱۱۳		أَوْفُوا بِالْعُقُودِ.
	ماعون ۷- ۴	
۱۲۵		فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ.
	توبه / ۹۱	
۱۵۳ و ۱۵۱ و ۴۴		مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ.
	الرحمن ۶۰	
۱۵۳ و ۴۴		هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ
	بقره / ۱۷۳	
۱۵۴		فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ.

فهرست روایات

صفحه	روایت
	رسول خدا فرمود :
۱۲	"العلمُ علمان: علم الأبدان و علم الاديان". امام صادق (ع) كه فرمود:
۱۲	"ان النبياء من الأنبياء مرض و لا اتداوى حتى يكون الذى أمرضى هو الذى يشفى فاوحى الله اليه اشفيك حتى تتداوى و إن الشفاء منى". امام صادق (ع) مى فرمايند:
۱۳	"لايستغنى أهل كل بلد عن ثلاثه يفرع اليه فى أمر دنياهم و آخرتهم فإن عدموا ذلك كانوا همجا فقيه عالم و رع ، امير خير مطاع و طيب بصير". اميرالمومنين (ع) مى فرمايند:
۱۶	"يجب على الامام أن يجبس الفساق من العلماء و الجهال من الأطباء و المفاليس من الاكربيا". امام صادق (ع) مى فرمايد:
۲۰	"و ما كان جروحاً دون الاصطلام فيحكم به ذوا عدل منكم". ابى عبدالله (ع) فرمود:
۲۰	"كان من اضر بشيء من طريق المسلمين فهو له ضامن". اميرالمؤمنين (ع) كه فرمود:
۴۰ و ۴۷	"من تطب أو تبيطر فليأخذ البرائة من وليه والا فهو ضامن". ابو جعفر (ع) فرمود:
۴۱	"إن علياً ضمن ختاناً قطع حشفة غلام". حديث معروف نبوى:
۴۲	"المغرور يرجع الى من غره".

- موتقه اسحاق بن عمار از ابوالحسن (ع):
 ۵۵ "المرأه تخاف الحبل فتشرب الدواء فتقله ما في بطنها؟
 قال: لا، فقلت، انما هو نطفه، فقال: ان اول ما يخلق نطفه."
 صحيحه ابو عبيده از ابو جعفر (ع):
 ۵۵ "في امرأه شربت دواء و هي حامل لتطرح ولدها فالقت ولدها»
 فقال: ان كان له عظما قد نبت عليه اللحم ... قلت:
 فهي لا ترث من ولدها من ديته؟ قال: لا، لانها قتلتها."
 مرسله شيخ مفيد از امام اميرالمؤمنين (ع):
 ۵۵ "انه قال لعمر وقد أتى بحامل قد زنت فأمر برجمها،
 فقال له...فاذا ولدت و وجدت لولدها من يكفله فاقم الحد عليها".
 كليني به سند از ابی عبدالله (ع) نقل کرده است که چنین فرموده است:
 ۵۶ "و اذا تم الجنين كانت له مائه دينار، فاذا أنشى الروح
 فديته الف دينار او عشره آلاف درهم ان كان ذكراً
 و ان كان اثني فخمسائه دينار، ... و ديه الولد نصف ديه الذكر،
 و نصف ديه الذكر و نصف ديه الانثى و ديتها كامله".
 حديث نبوي كه مي فرمايد:
 ۶۱ «رفع عن امتي تسعة... وما اضطروا اليه...»
 پیامبر اکرم (ص) فرمود:
 ۸۰ "فإن دماءكم و اموالكم عليكم حرام كحرمة يومكم
 هذا في شهركم هذا إلى يوم تلقونا و يسألکم عن أموالکم ...؛
 فانه لا يحل دم امرء مسلم و لا ماله الى بطييه نفسه
 و لا تظلموا انفسکم و لا ترجعوا".
 در حديث نبوي آمده است:
 ۸۹ "المجالس بالأمانة و إفشاوک سر أخیک خیانة فأجتنب ذلك".
 قال النبي (ص):
 ۹۰ "المجالس بالامانه الا ثلاثة مجالس: سفک دم الحرام،
 او فرج حرام، او اقتطاع مال بغير حق".